

वा० रा०

॥ १३२ ॥

कांचनीं कांचनमयीं ॥ दीक्षायां दीक्षानिमित्तं ॥ कर्मणिज्ञान् कर्मविषयज्ञानवतः ऋषीन् ॥ ज्ञोविद्वान्सोमजोपिचेत्यमरः ॥ नचपत्न्या अपियजमानत्वाद्यज्ञस्वामित्वाच्च स्वामि
नोयजमानस्य प्रतिनिधिप्रतिषेधात्कथंपत्न्याः प्रतिनिधिः ॥ स्वामिनोऽग्रे देवतायाः च शब्दात्कर्मणश्च प्रतिनिधिर्निवृत्तइत्यापस्तंबसूत्रात् ॥ स्वामिनोयजमानस्य पत्न्या वा इति चेन्न ॥
यस्य भार्या न्यदेशस्थानेष्यतेपतिनाथवा ॥ अशक्ताप्रतिकूलावातस्याः प्रतिनिधिक्रियेति ॥ एवंविधेविषये प्रतिनिधेरनुमतत्वात् ॥ अन्ये कुशमयीं पत्नीं कृत्वा तु गृहमेधिनः ॥
अग्निहोत्रमुपासंते यावज्जीवमनुव्रताः ॥ सौवर्णीं वा षोडशपलैर्माषकैः षोडशैरपि इति स्मृतेश्च ॥ मृतायामपि भार्या वैदिकी नत्यजे द्विजः ॥ उपाधिना पितृकर्मयावज्जीवं स

कांचनीं मम पत्नीं च दीक्षायां ज्ञांश्च कर्मणि ॥ अग्रतो भरतः कृत्वा गच्छत्वग्रे महायशाः ॥ २५ ॥ उपकार्या महार्हाश्च पार्थिवानां महोज
सां ॥ सानुगानां नरश्रेष्ठव्यादिदेशमहाबलः ॥ २६ ॥ अन्नपानानिवस्त्राणि अनुगानां महात्मनां ॥ भरतः सतदायातः शत्रुघ्नसहितस्त
दा ॥ २७ ॥ वानराश्च महात्मानः सुग्रीवसहितास्तदा ॥ विप्राणां प्रवराः सर्वे च क्रुश्च परिवेषणं ॥ २८ ॥ विभीषणश्च रक्षोभिः स्त्रीभिश्च बहु
भिर्वृतः ॥ ऋषीणामुग्रतपसां पूजां च क्रेमहात्मनां ॥ २९ ॥ इत्यार्षे श्रीमद्रामायणे वाल्मीकीये आदिकाव्ये उत्तरकांडे एकनवतितमः
सर्गः ॥ ९९ ॥ ॥ ७३ ॥ ॥ ७३ ॥ तत्सर्वमखिलेनाश्रुप्रस्थाप्य भरताग्रजः ॥ हयं लक्षणसंपन्नं कृष्णसारं मुमोच ह ॥ १ ॥

मापयेदिति विष्णुस्मृतेश्च ॥ वस्तुतस्तु एषा सौवर्णी न प्रतिनिधिः देवताप्रतिमास्त्वितत्वबुद्धिरेव न तु सादृश्यबुद्धिरत्रेति प्रतिनिधित्वाभावात् ॥ किंतु भगवतः ऋषीणां चावाहनादि
सामर्थ्येन घटनाकौशलेन च तत्त्वबुद्धेरेवोत्पादात् पत्नीकर्मनिर्वाहकत्वं च ततएव ॥ अतएव कांचनीं मम पत्नीमिति संगच्छते ॥ एतेन काम्येषु अश्वमेधादिषु कथंप्रतिनिधिरिति
परास्तमित्याहुः ॥ २५ ॥ उपकार्या वासस्थानानि ॥ २६ ॥ २७ ॥ २८ ॥ २९ ॥ इति रामाभिरामेश्रीरामीये वाल्मीये उ० एकनवतितमः सर्गः ॥ ९९ ॥ ॥ ७३ ॥ ॥ ७३ ॥
अथाश्वमेधप्रवृत्तिः ॥ तत्सर्वमिति ॥ यागोपकरणं सर्वमित्यर्थः ॥ अखिलेन अन्यूनतया जनेन वा ॥ कृष्णसारं कृष्णसारमृगसमानवर्णं ॥ यद्वा कृष्णवर्णं सर्वयज्ञपशुभ्यः
सारभूतं चेत्यर्थः ॥ १ ॥

उ० कां०

॥ १३२ ॥